

De ontkenning van de dood

Tijdschrift Vrijmetselarij, 2 november 2016

Hans Wissema

Onvoorstelbaar; het is alweer een jaar geleden. Op 13 november 2015 werden er in een paar uur 129 Parijzenaren door terroristen gedood. Dat zond schokgolven door de wereld. Euronews toonde een groep jonge Koreaanse vrouwen, buiten zichzelf van verdriet. Toen de interviewster er eindelijk tussenkwam en vraagt of ze weten waar Parijs ligt blijken ze geen idee te hebben. Waarom ze dan zo verdrietig zijn? Nieuwe huilbuien.

Waarom reageren mensen zo heftig op iets wat, met alle respect, beperkt van aard is; er wonen 8 miljoen mensen in Parijs. In de Parijse uren werden in de wereld meer vrouwen door huiselijk geweld gedood om van verkeersslachtoffers maar niet te spreken. Niemand die daarom maalt. "Mensen reageren op veranderingen in patronen, niet op de patronen zelf", zegt mijn vriend. Daar zit wat in maar er moet meer aan de hand zijn.

In ons studiegroepje bespreken we het boek *Denial of Death* van Ernest Becker (1924-1974, antropoloog na Freud, Jung en Otto Rank). Zijn belangrijkste stelling is dat de ontkenning van de dood de belangrijkste drijvende kracht in ons leven is. Door de dood te ontkennen zijn we onsterfelijk, goden gelijk. En dat moeten we zijn om te kunnen overleven in de jungle die de wereld is; in Becker's termen moeten we helden zijn. Soldaten bestormen de heuvel en weten dat velen zullen worden neergeschoten. Doch niet ik maar de man naast mij zal vallen, *ik* hoef niet bang te zijn, *ik* kan me permitteren een held te zijn. De autocoureur en de sigarettenroker zeggen het me na: het zal mij niet gebeuren. Heeft Becker gelijk? Ontkennen we de dood? Hebben we angst voor de dood?

Mijn schoonvader is een skelet gelijk; hij heeft nog maar 10% van zijn longcapaciteit. We brengen hem naar het hospitaal, ik rijd, hij zit naast me. "Wil je koffie?" wordt er vanachter gevraagd. Hij wil geen koffie, hij wil dood. Er wordt aangedrongen tot er een compromis wordt bereikt: een klein kopje dan, met veel melk. Aangekomen vertellen we hem hoe fraai en schoon het hospitaal wel niet is en thuis praten we na over hoe hij daar opknapte met al die verpleegsters om hem heen, ha, ha! We ontkennen niet alleen onze eigen dood, we ontkennen ook de dood van een naaste. "Nu brengen we vader naar zijn laatste rustplaats", zei de priester bij de begrafenis van onze buurman. Wel, je kunt vader niet naar zijn laatste rustplaats brengen, vader is dood. Maar we spelen het spel mee: "Goed reis opa!", en hij krijgt allerlei mee in zijn kist: massa's bloemen, een boek, een doos chocola, een fles wijn, want daar hield hij zo van.

Een heel lieve vriendin, 94, wilde al lang niet meer. Ik gaf haar mijn *Siberische Lessen* en ze vertelde een week later: "Ik vind het prachtig". Ik voelde me gevlod maar wist ook heel precies waarom ze dat zei. Het laatste hoofdstuk gaat over de eigen dood en het recht het moment zelf te bepalen. Zover kon ze zichzelf niet brengen. Ze vond een oplossing: als de batterij van de pacemaker op was zou ze die niet laten vervangen. Zover is het niet gekomen en nu is haar man de enige in leven die mij nog op schoot heeft gehad. Ontkende ze de dood? Helemaal niet! Was ze bang voor de dood? Ze verlangde er hartstochtelijk naar! Ze stierf te laat, ze was het optimale moment van sterven gepasseerd.

Een andere vriendin (58) vocht een jaar tegen eierstokkanker. Ze stond midden in het leven en haalde alles uit de kast om het nog een tijdje vast te houden. Ze stierf te vroeg, voordat ze eraan toe was. Het is vreemd: de een brengt alles in stelling om te leven, de ander verlangt juist naar het einde. Zalig zij die overlijden op het optimale moment van sterven, dat is, als ons lichaam het opgeeft precies op het moment dat we eraan toe zijn. Wij ontkennen niet de dood maar de mogelijkheid te sterven voor dit moment. Door die ontkenning voelen we ons onsterfelijk, helden, goden. En dat hebben we nodig om te kunnen overleven in de natuur die alles vernietigt wat ze creëert.

Een terrasje in Parijs, het hadden u en ik kunnen zijn. Dat schokt ons wakker. We zijn dus toch niet onsterfelijk en we kunnen sterven vóór het optimale moment. We zijn geen goden maar wormenvoer, in Becker's termen. We verliezen onze onschuld; het is een soort van ontmaagding. De emoties over de Parijse terreur zijn egocentrisch. We treuren niet om de doden, we treuren om het verlies van onze ontkenning te kunnen sterven vóór het optimale moment.